כיתה ט' | ספרות | שיעור 3 מתוך 4 | 45 דק'

ממלכתי וחמ"ד: מתאים לכיתה ט'. היצירות הנלמדות משתנות בין הזרמים ובין בתי הספר; בדקו את רשימת היצירות של בית הספר ושל הפיקוח בזרם שלכם.

עשר שנים ומשפט אחד: הסוף המפתיע, האירוניה והסמל

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יסבירו מהו סוף מפתיע (פואנטה) ואיך המשפט האחרון משנה את המשמעות של כל הסיפור
- התלמידים יזהו אירוניה של המצב בסיפור: פער בין מה שהדמויות מצפות לו לבין מה שקורה באמת
- התלמידים יפרשו את המחרוזת כסמל, ויבדקו אם מתילדה היא דמות מתפתחת

❓ השאלה הגדולה של היחידה

מה עלה למתילדה ביוקר יותר: המחרוזת שאבדה, או הרצון להיראות מישהי אחרת?

היום בודקים: מה הסוף המפתיע אומר על המחיר ששילמה מתילדה?

📖 הסבר למורה

הסוף המפתיע (הפואנטה): במשפט האחרון מתברר שהמחרוזת הייתה מזויפת ושווה לכל היותר 500 פרנק. המשפט הזה מאיר מחדש את כל הסיפור: עשר שנים של עבודה קשה, החוב, הזקנה המוקדמת, כולם היו בגלל תכשיט שלא היה שווה כמעט כלום. מופאסאן לא מספר מה קרה אחר כך, והשתיקה הזאת משאירה את הקורא המום.

אירוניה של המצב היא פער בין מה שמצפים לו לבין מה שקורה בפועל. מתילדה רצתה להיראות עשירה, ובגלל זה נעשתה עניה באמת. היא התביישה במעיל הפשוט, ובסוף נראית כמו "האישה החזקה, הקשוחה והמחוספסת של משקי הבית העניים" (בתרגום חופשי). הדבר שנראה הכי יקר בסיפור היה מזויף, והעבודה הכי אמיתית בסיפור, עשר השנים, נעשתה בשביל זיוף. יש בסיפור גם **רמזים** שמבינים רק בקריאה שנייה: החברה מלווה את התכשיט בקלות, הצורף אומר שהוא רק סיפק את הקופסה, ומדאם פורסטייה לא פותחת את הקופסה.

סמל הוא חפץ או פרט שמייצג רעיון גדול ממנו. המחרוזת מבריקה אבל מזויפת, בדיוק כמו העולם שמתילדה חלמה עליו: עולם של מראית עין. גם המראה (מתילדה רוצה לראות את עצמה "בתפארתה") קשורה לסמל הזה. **דמות מתפתחת**: מתילדה משתנה. היא הייתה חולמנית ומתלוננת, ונעשתה חזקה, חרוצה וישרה, "השלימה עם המצב מיד, בגבורה" (בתרגום חופשי). אבל גם בסוף היא מספרת לחברה את סיפורה "בשמחה גאה ותמימה" (בתרגום חופשי). כדאי לדון: מה השתנה בה, ומה לא?

📜 הקטע לשיעור: הסוף

ציטוטים קצרים בתרגום חופשי שלנו מהמקור הצרפתי.

- מתילדה נזכרת בנשף: "כמה החיים מוזרים ומשתנים! כמה מעט צריך כדי לאבד אדם או להציל אותו!" (בתרגום חופשי)
- מדאם פורסטייה, כשהיא פוגשת אותה: "הו, מתילדה המסכנה שלי, כמה השתנית!" (בתרגום חופשי)
- המשפט האחרון: "הו, מתילדה המסכנה שלי! אבל שלי הייתה מזויפת. היא הייתה שווה לכל היותר חמש מאות פרנק!" (בתרגום חופשי)

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: הסיפור בתרגום, לוח, דף עבודה

1. **פתיחה (5 דק'):** מציגים על הלוח שני מספרים: 36,000 ו-500. "מה הקשר ביניהם?" נותנים לתלמידים להיזכר בסוף.
2. **קריאה (10 דק'):** קוראים בקול את עשר השנים ואת הפגישה בשאנז-אליזה, עד המשפט האחרון.
3. **הפואנטה והרמזים (10 דק'):** איך המשפט האחרון משנה את הסיפור? מחפשים בזוגות שלושה רמזים שמבינים רק בקריאה שנייה.
4. **אירוניה וסמל (12 דק'):** משלימים יחד: "מתילדה רצתה ____, ובסוף ____." ואז: מה מסמלת המחרוזת? מה מסמלת המראה?
5. **דמות מתפתחת ויציאה (8 דק'):** דיון קצר: מה השתנה במתילדה ומה לא? כרטיס יציאה.

💬 שאלות בשלוש רמות

הבנה (מה כתוב?)

1. מה עושים מתילדה ובעלה כדי לשלם את החוב? תנו שלוש דוגמאות.
2. איך נראית מתילדה אחרי עשר שנים?
3. מה מגלה מדאם פורסטייה בסוף?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. למה הסוף הוא סוף מפתיע (פואנטה)? איך הוא משנה את המשמעות של עשר השנים?
2. מה מסמלת המחרוזת: מחרוזת שנראית יקרה, אבל היא מזויפת?

הערכה (מה דעתי?)

1. האם עשר השנים היו לשווא? או שמתילדה קיבלה משהו אמיתי בדרך? נמקו.

🏁 סיכום השיעור

המשפט האחרון הופך את הסיפור: הדבר שנראה הכי יקר היה זיוף, והעבודה הכי קשה הייתה אמיתית. זו אירוניה של המצב. המחרוזת היא סמל למראית עין: מבריקה מבחוץ, ריקה מבפנים.

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק שתי שורות:

1. השלימו: מתילדה רצתה _____, ובסוף _____
2. המחרוזת מסמלת בעיניי _____

💡 הערות למורה

כדאי לא לחשוף את הסוף לפני שכל התלמידים קראו אותו. אם חלק מהכיתה כבר יודע, אפשר לבקש מהם לשתוק ולצפות בתגובות.

שאלה פתוחה שמעניינת תלמידים: מה מדאם פורסטייה תעשה עכשיו? האם תחזיר את המחרוזת האמיתית? הסיפור לא אומר, ואפשר לכתוב על זה המשך (ראו שאלת האתגר בדף).

למתקשים: לעבוד עם הגרסה עם התמיכה, שבה המשפטים "רצתה... ובסוף..." כבר בנויים.

📝 בדף העבודה

רמה מתקדמת: 7 שאלות על הסוף, האירוניה, הרמזים והסמל, עם ניקוד (100 נקודות) ומחוון.

גרסה עם תמיכה (רמה בסיסית): מחסן מילים, משפטי פתיחה, שאלות בחירה ופחות כתיבה, ומחוון משלה. לגרסה עם התמיכה.

מקורות

- Guy de Maupassant, "La Parure" (1884), המקור הצרפתי בנחלת הכלל, בוויקיטקסט הצרפתי: Contes du jour et de la nuit, 1885. הציטוטים בחומרים הם בתרגום חופשי שלנו מהמקור הזה.
- גי דה מופאסאן (ויקיפדיה)
- ספרות בחטיבת הביניים: אתר המפמ"ר במשרד החינוך

מחוון ציונים למורה

מחוון: הסוף המפתיע: אירוניה, רמזים וסמל

1. ב. עשר שנים. (10)

2. כל שניים, 5 נק' לכל אחד: עוברים לעליית גג ומפטרים את המשרתת; היא שוטפת כלים, מכבסת, סוחבת מים ומתמקחת עם החנוונים; היא נראית זקנה, קשוחה, עם שיער פרוע וידיים אדומות; הבעל עובד גם בערבים ובלילות.

3. שהמחרוזת שלה הייתה מזויפת ושווה לכל היותר 500 פרנק (7). זה מפתיע כי הקורא, כמו מתילדה, היה בטוח שהיא יקרה; המשפט האחרון הופך את כל עשר השנים לסבל בגלל זיוף (8).

4. 7-8 נק' לכל משפט. לדוגמה: רצתה להיראות עשירה, ובסוף נעשתה ענייה באמת; התביישה במעיל הפשוט, ובסוף נראית כמו אישה ממשק בית עני; רצתה להרשים את החברה, ובסוף החברה לא מזהה אותה; עבדה עשר שנים בשביל יהלומים, והם היו מזויפים.

5. כל שניים, 7-8 נק' לכל רמז עם הסבר: מדאם פורסטייה מלווה את התכשיט בקלות ("בחרי"); הצורף אומר שהוא לא מכר את המחרוזת, רק סיפק את הקופסה; מדאם פורסטייה לא פותחת את הקופסה כשהמחרוזת מוחזרת.

6. לדוגמה: מראית עין, דבר שנראה יקר אבל אין מאחוריו ערך; העולם של העשירים שמתילדה חלמה עליו, שגם הוא "מזויף"; הגאווה שלה. מחוון: רעיון (7), פרט מהסיפור (8).

7. תשובה אישית. מחוון: עמדה (5), מה השתנה (5, למשל: מחולמנית ומתלוננת לחרוצה, חזקה וישרה), מה לא השתנה (6, למשל: עדיין גאה, מספרת "בשמחה גאה ותמימה"; עדיין חושבת על הנשף), לשון וארגון (4).